

Notat

ÆNDRINGER VED ENERGINETS INDTRÆDEN I FÆLLES NORDISK BALANCE- OG REGULERKRAFTAFREGNING

1. Indledning

1.1 Fælles nordisk balanceafregning

I 2018 har Energinet Elsystemansvar undersøgt muligheden for at indtræde i et allerede etableret nordisk samarbejde vedrørende afregning af balanceansvarlige aktører for deres ubalancer og leveret regulerkraft. Som en del af det nordiske samarbejde har Svenska Kraftnät, Statnett og Fingrid i 2013 etableret et fællesejet selskab eSett, som siden maj 2017 afregner balanceansvarlige aktører i disse tre nordiske markeder, på vegne af TSO'er.

Dette notat har til formål at give aktørerne på det danske marked et indblik i, hvad indtræden i eSett har af betydning.

2. Baggrund og rationale

2.1 Balance- og regulerkraftafregning

Det grundlæggende princip i elmarkedsmodellen er, at alle markedsaktører – forbrugere, producenter og handlere – er økonomisk ansvarlige for eventuelle ubalancer, det vil sige afvigelser fra det planlagte og indmeldte forbrug, produktion og handel. Energinet har som systemansvarlig virksomhed ansvar for at afregne markedets aktører for deres ubalancer. Desuden, for at opretholde balancen i elsystemet, køber Energinet regulerkraft og afregner aktører for de leverede regulerkraftsydelser. Balance- og regulerkraftafregningen er derfor en væsentlig opgave for Energinet, og en effektiv afregning er med til at sikre gode rammer for et velfungerende elmarked, herunder handel med balance- og regulerkraft. I 2018 har Energinet afregnet aktører for deres ubalancer og leveret regulerkraft for i alt ca. 2,5 mia. kr.

2.2 Samfundsøkonomiske gevinster og selskabsøkonomi

Det vurderes, at en fuldstændig harmoniseret nordisk afregning yderligere vil understøtte mere effektive processer for aktører og en forbedret konkurrencesituation i Danmark. Harmoniseringen af afregningsprocesser forventes at reducere adgangsbarrierer (for de andre nordiske aktører) på det danske elmarked og dermed øge konkurrencen på markedet. Øget konkurrence forventes at resultere i prispres på det danske marked med deraf følgende øget effektivisering hos de danske aktører. Desuden forventes det, at kundeaktiviteten¹ på det danske detailmarked vil øges som følge heraf. Ligeledes vil harmonisering af afregningsprocesser på

¹ Målt som antal elleverandørskift.

tværs af Norden øge danske aktørers mulighed for at konkurrere på det større nordiske marked.

En ekstern analyse², som Energinet Elsystemansvar har fået udført, viser, at der er en samfundsøkonomisk nettogevinst på mellem 80 og 220 mio. kr.³ over en 10-årig periode, som et resultat af mere effektive (IT og forretnings) processer for danske aktører, som agerer på flere nordiske markeder, samt øget konkurrence på det danske marked, når initiale implementeringsomkostninger, både hos aktører og Energinet, er afholdt.

2.3 Nationale vs. fælles nordisk udvikling

Harmonisering af nordiske afregningsprocesser forventes at medføre samfundsøkonomisk gevinst ved at forbedre konkurrencevilkår på tværs af de nordiske elmarkeder og effektivisere afregningsprocesser for markedsaktører.

2.4 Aktørpåvirkning

Der er desuden en bred enighed blandt markedsaktører om, at den fælles nordiske løsning for balance- og regulerkraftafregning har langsigtede finansielle gevinster og bredere kommercielle fordele ved en harmonisering, som aktørerne efterspørger.

3. De væsentligste ændringer

I dette afsnit vil der blive givet en kortfattet gennemgang af de vigtigste ændringer, som vil finde sted ved Danmarks indtræden i en fælles nordisk balanceafregning.

eSett, som forestår selve balanceafregningen, har udgivet en håndbog, "Nordic Imbalance Settlement Handbook – Instructions and Rules for Market Participants", som i alle detaljer beskriver, hvorledes de nye procedurer ser ud⁴.

3.1 Aftaler om balanceansvar

I dag har balanceansvarlige aktører en aftale om balanceansvar med Energinet, hvor aktøren forpligtes til at indsende en daglig aktørplan, mens Energinet forestår afregningen af ubalancer. Afregningen af ubalancer sker i øvrigt månedligt.

Fremover skal balanceansvarlige aktører undertegne to aftaler for at kunne agere i elmarkedet: En aftale om balanceansvar med Energinet og en aftale om ubalanceafregning med eSett. Baggrunden er, at eSett fremover vil blive balanceansvarlige aktørers direkte modpart i afregningen af ubalancer. Afregningen af ubalancer hos eSett sker ugentlig. Selve metoden for afregning af ubalancer vil fortsat blive fastlagt i Energinets markedsforskrifter.

3.1.1 Gebyrer og tariffer

I dag betaler balanceansvarlige aktører et månedsabonnement på 1.500 kr. til Energinet samt en særlig tarif på ubalancer i relation til forbrug og handel. Herudover eksisterer to særlige tariffer: en balancetarif for forbrug, som aktuelt udgør 1,63 kr./MWh pr. målt forbrug og en balancetarif for produktion, som aktuelt udgør 0,86 kr./MWh pr. målt produktion. Disse to tariffer betales i dag af de relevante elleverandører.

² Rapport "Analysis of socio-economic effects of Energinet joining NBS", december 2018, udført af VaasaETT for Energinet.

³ Nutidsværdi over 10 år, 4 pct. kalkulationsrente og med nettoafgiftsfaktor på 1,325, jf. Finansministeriets vejledning i samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger fra august 2017.

⁴ Håndbogen kan hentes her: <https://www.esett.com/handbook/>

I henhold til eSett's standardmetode, opkræves alle gebyrer og tariffer hos balanceansvarlige aktører. I stedet for et månedligt abonnement på 1.500 kr. vil eSett opkræve 30 € pr. uge i administrationsomkostninger. De øvrige tariffer fortsætter uændret, men opkræves altså af eSett hos de balanceansvarlige aktører. Det er fortsat Energinet, der fastsætter størrelsen af de enkelte tariffer.

Energinet planlægger – for ikke at ændre på den danske afregningsmodel – at fastsætte de to balancetariffer til 0 kr./MWh over for eSett, og dermed fortsætte opkrævningen af balancetariffer hos de danske elleverandører.

3.1.2 Sikkerhedsstillelse

I dag anvendes som udgangspunkt kreditforsikringer – dvs. balanceansvarlige aktører vil normalt ikke skulle stille sikkerhed.

Fremover vil alle balanceansvarlige aktører skulle stille sikkerhed i form af bankgaranti eller kontant indestående over for eSett i relation til balanceafregningen. Det første element i eSett's formel/beregning er, at aktører skal stille en sikkerhed svarende til tre ugers faktisk ubalancer (netto). Hertil kommer en worst case betragtning, idet sikkerheden endvidere skal dække fuld omsætning (sum af forbrug og salg) i en uge multipliceret med balancekraftprisen. På formelsprog ser beregningen af sikkerhed således ud:

$$\text{Samlet sikkerhed: } 3 \times (S_1 + S_2) + m \times (V_1 + V_2) \times P$$

Hvor S_1 vedrører balancetariffen, S_2 refererer til faktisk ubalancer, mens V_1 og V_2 henviser til samlet forbrug henholdsvis samlet salg, og P er balancekraftprisen. Faktoren "m" er en variabel, der aftrapper sikkerhedsbidraget for aktører med meget store porteføljer.

Minimumssikkerheden er i øvrigt fastsat til 40.000 €.

3.2 Planhåndtering

I dag skal balanceansvarlige aktører indrapportere alle indgåede handler samt en produktionsplan og diverse anden information, herunder effektplaner, til Energinet. Energinet kontrollerer, at to modparters handler stemmer overens og giver tilbagemelding, hvis der er uoverensstemmelser (blød deadline kl. 15). Hvis der fortsat er uoverensstemmelser, rettes planerne op efter nogle bestemte retningslinjer (hård deadline kl. 16).

Fremover skal aktører ikke indrapportere handler mod børser (day ahead og intra-day), da eSett modtager oplysninger om aktørhandler direkte fra børserne, og de anses for korrekte. Eventuelle bilaterale handler skal indmeldes af aktørerne direkte til eSett, som laver et modpartscheck, og giver involverede aktører besked om eventuelle uoverensstemmelser. Produktionsplaner og diverse anden information, herunder effektplaner, skal balanceansvarlige aktører fortsat indrapportere til Energinet.

eSett samler informationer fra henholdsvis børser, Energinet og indrapporterede, bilaterale handler og danner aktørens aktørplan på dette grundlag. **Begrebet blød og hård deadline udgår.**

3.2.1 Produktionsplaner pr. produktionstype

I Danmark indmelder balanceansvarlige aktører en produktions- og forbrugsplaner opdelt på regulerbar og ikke-regulerbar produktion/forbrug. Opdelingen er primært lavet for at understøtte effektubalanceafregningen, idet regulerbar og ikke-regulerbar produktion og forbrug altid indgår som en sum i den ordinære balanceafregning.

I Norden (eSett) er det kutyme at indberette produktionsplaner pr. produktionstype (termiske anlæg, vind, vand, sol etc.).

Energinet planlægger – for ikke at komplicere indrapporteringen – at fortsætte med kun to ”anlægstyper”, nemlig regulerbar og ikke-regulerbar produktion og forbrug.

3.2.2 Reserver og regulerkraft

I dag indmelder aktørerne kapacitetsbud på reserver (FCR, aFRR og mFRR) til Energinet, og modtager betaling herfra. For så vidt angår regulerkraft, så indmelder aktørerne bud til Energinet, og aktiveringen foregår ved hjælp af planudveksling mellem Energinet og de balanceansvarlige aktører. Afregningen af aktivering sker også direkte fra Energinet.

Fremover skal aktørerne fortsat indsende kapacitetsbud på reserver til Energinet, og de vil fortsat modtage betaling direkte fra Energinet. Indsendelse af regulerkraftbud og aktivering vil fortsat være et mellemværende mellem aktøren og Energinet, men betalingen for aktiveringer vil blive foretaget af eSett. Det vil således fortsat være Energinet, der opgør tidsserie for aktiveringer. Disse tidsserier (energiplaner) sender Energinet til eSett, som dels forestår betalingen af aktiveringer og dels indarbejder tidsserierne i aktørplanen inden den ordinære balanceafregning gennemføres.

3.2.3 Effektubalanceafregning

Balanceansvarlige aktører indmelder i dag effektplaner for regulerbar produktion til Energinet, og Energinet gennemfører den såkaldte effektubalanceafregning i DK1.

Effektubalanceafregning vil fortsat være et anliggende mellem Energinet og de balanceansvarlige aktører så længe arrangementet fortsætter.

3.2.4 Kun én balanceansvarlig per produktionselleverandør per netområde

I dag kan en elleverandør for produktion bruge forskellige balanceansvarlige for forskellige produktionsanlæg i samme netområde.

Med overgangen til balanceafregning hos eSett bliver denne regel ændret, så den følger princippet for elleverandør/balanceansvarlig for forbrug, dvs. én balanceansvarlig for produktion per elleverandør i hvert netområde.

Der kan uændret bruges forskellige balanceansvarlige for forbrug hhv. produktion i et netområde.

3.3 Balanceafregningen

3.3.1 Opgørelse af balanceafregning på 13. dagen

I dag opgøres balanceafregningen 3 gange i forbindelse med refikseringerne - 5. hverdag efter driftsmåned, 4. hverdag i 2. måned efter driftsmåned og 3. hverdag i 3. måned efter driftsmåned.

Balanceafregningen hos eSett opgøres 13 dage efter driftsdøgnet, således at balanceafregningen for en mandag opgøres mandagen 2 uger efter.

3.3.2 Opgørelse af aktiveret regulerkraft.

I dag opgøres aktiveret regulerkraft på samme vis som balanceafregningen 3 gange i forbindelse med refikseringerne.

Hos eSett opgøres aktiveret regulerkraft tilsvarende balanceafregningen 13 dage efter driftsdøgnet.

3.3.3 Fakturering på ugebasis

I dag faktureres balanceafregningen og aktiveret regulerkraft på månedsbasis af Energinet bl.a. baseret på resultaterne fra refikseringen. Forfald for afregningen er den 25. i måneden.

Ved balanceafregning hos eSett faktureres balanceafregning og aktiveret regulerkraft på ugebasis. Når der er opgjort balanceafregning for en hel kalenderuge (mandag – søndag) udsendes faktureringen om mandagen – således udsendes faktura for uge 1 om mandagen i uge 4

3.3.3.1 Direct debiting

I stedet for traditionel fakturering bruger eSett et "Direct debiting" princip, hvor den balanceansvarlige aktør er forpligtet til at have en bankkonto som opfylder specifikke kriterier jf. eSett's bruger håndbog og aftale om balancering, herunder skal den balanceansvarlige sikre at der er tilstrækkelige midler på kontoen til at dække den fakturerede balanceafregning.

Fakturerede beløb hentes på kontoen om onsdagen efter udsendelse af faktura, og debiterede beløb placeres på kontoen om torsdagen.

3.3.4 Ændrede fikseringsprocesser

I dag opgøres både balanceafregning og engrosafregning på baggrund af de 3 refikseringer, mens fikseringsprocessen, der afvikles på 5. hverdag efter driftsdøgnet, alene giver et foreløbig afregningsgrundlag.

Med balanceafregning hos eSett bliver processerne for balanceafregning og engrosafregning adskilt, da balanceafregningen skal opgøres 13 dage efter driftsdøgnet, mens engrosafregningen fortsat skal afvikles som de nuværende refikseringer - 5. hverdag efter driftsmåned, 4. hverdag i 2. måned efter driftsmåned og 3. hverdag i 3. måned efter driftsmåned.

3.3.5 Håndtering af korrektioner

3.3.5.1 Fejl i plangrundlaget

I dag afvikles balanceafregning og regulerkraftafregning 3 gange med én måneds mellemrum, således at afregningerne afvikles sidste gang i starten af 3. måned efter driftsmåneden. Processen sikrer, at eventuelle rettelser til plangrundlaget kan nå at indgå i den ordinære afregning. Efterfølgende håndteres eventuelle korrektioner til aktiveret regulerkraft manuelt af Energinet, både for balanceafregning og regulerkraft afregningen.

I afregningen hos eSett gælder at såfremt der er fejl i det plangrundlag (produktionsplaner eller aktiveret regulerkraft), der er sendt til eSett, kan Energinet inden for en 30 dages periode informere eSett om, at der fremsendes ændrede data, hvorefter eSett skal lave en korrektionsafregning.

Fejl ud over 30 dages perioden vil blive håndteret manuelt af Energinet.

3.3.5.2 Ændringer til måledata

I dag afvikles balanceafregning 3 gange med én måneds mellemrum, således at afregningerne afvikles sidste gang i starten af 3. måned efter driftsmåneden. Denne proces giver mulighed for at de fleste korrektioner til måledata kan nå at indgå i den ordinære afregning. Korrektioner af måledata efter sidste balanceafregning afregnes via korrektionsafregningen af Energinet hos den berørte elleverandør med nettabs-elleverandøren som modpart. Korrektionsafregningen afvikles i dag ca. 1½ år efter og igen 3 år efter driftsmåneden.

I afregningen hos eSett er det et endeligt resultat der er givet af balanceafregningen efter 13. dagen, ændrede måledata efter 13. dagen vil således ikke blive korrigeret i balanceafregningen.

Efterfølgende korrektioner til måledata skal håndteres via korrektionsafregningen, og vil således blive afregnet af Energinet hos den berørte elleverandør med nettabs-elleverandøren som modpart. Da Energimængderne til korrektionsafregningen naturligt vil blive noget større pga. den kortere periode fra driftsdøgnet til den endelige balanceafregning, er planen at afvikle korrektionsafregningen oftere, fx første gang 6 måneder efter driftsmåneden.

3.4 It-kommunikation med eSett

Energinet arbejder fortsat på at analysere de konkrete konsekvenser af en overgang til eSett for aktørernes IT-systemer, men som udgangspunkt tilstræbes det at minimere ændringerne ved overgangen til eSett. Der arbejdes sideløbende med at introducere en harmoniseret dataudveksling baseret på IEC standarder ved overgangen til 15min marked.

Den eksisterende indsendelse af aktørplaner fra balanceansvarlige til Energinet via selvbetjeningsportalen vil således ikke blive berørt i første omgang, og Energinet agter at videresende disse planer til eSett. I fremtiden vil afregningsrapporter blive leveret på XML format på selvbetjeningsportalen i stedet for de nuværende PDF rapporter. Dette vil gøre det nemmere for aktører at benytte disse direkte i deres interne systemer.

3.5 Ubalanceindex

eSett laver som standard en række statistikker over de balanceansvarlige aktørers ubalancer på uge- og månedsbasis, de såkaldte "Key Performance Indicators". Brugen af disse statistikker varierer mellem de nordiske lande. I Norge og Sverige offentliggøres lister over balanceansvarlige aktørers evne til at forudsige forbrug og produktion, hvor kvaliteten er rubriceret i form at

et gadelys: grøn, gul, rød. I Finland sendes statistikken alene til den balanceansvarlige aktør, som statistikken vedrører.

Det er Energinets plan, at ubalancestatistikker for danske aktører alene sendes til den/de aktører, som statistikken vedrører – dvs. uden offentliggørelse. Spørgsmålet om ”tilladelige” ubalancer vil også fremover være et mellemværende mellem Energinet og den balanceansvarlige aktør.

4. Retsgrundlag – metodeanmeldelser

Energinet skal ifølge §§ 73a og 76 i lovebekendtgørelse nr. 52 af 17. januar 2019 om elforsyning (herefter elforsyningsloven) og § 1 i bekendtgørelse nr. 1085 af 20. september 2010 om netvirksomheders, regionale transmissionsvirksomheders og Energinet.dk's metoder for fastsættelse af tariffer m.v. (herefter metodebekendtgørelsen) anmelde sine metoder for fastsættelse af priser og vilkår til Forsyningstilsynet.

Det fremgår af elforsyningsloven, at Energinet som kollektiv elforsyningsvirksomhed skal fastsætte priser og betingelser for anvendelse af transmissionsnettet efter offentliggjorte metoder, som er godkendte af Forsyningstilsynet, jf. elforsyningslovens § 73 a. Det præciseres i § 1 i metodebekendtgørelsen, at Energinet skal anmelde de metoder, der anvendes til at beregne eller fastsætte betingelser og vilkår for Energinets ydelser, herunder tariffer, til Forsyningstilsynets godkendelse.

Det betyder, at det er et krav for Energinets anvendelse af en metode til beregning eller fastsættelse af en betingelse eller vilkår for Energinets ydelser, at Forsyningstilsynet har godkendt metoden.

Metoderne omfattet af dette notat vedrører metoder indeholdt i Energinets forskrifter om markedsadgang, balanceringsydelser, eller adgang til grænseoverskridende infrastruktur, jf. § 5 i metodebekendtgørelsen.

5. Inddragelse af aktører

Energinet forventer at udarbejdelsen af metoderne vil ske ved inddragelse af aktørerne. Første step i inddragelsen er aktørworkshop fredag den 12. april 2019, hvor Energinet vil orientere om eSett, ændringsbehov i forskrifter for både engros- og detailmarked samt implementerings- og tidsplan. Derudover vil workshoppen indeholde en præsentation og diskussion af de væsentligste ændringer ved indtræden i NBS

På baggrund af input fra aktørerne, udarbejder Energinet metoder i de relevante forskrifter, som herefter sendes i høring hos aktørerne. Ved høringen har aktørerne igen mulighed for at komme med input til de af Energinet udarbejdede metoder.